

Lagerbladet

Ö S T H A M M A R 2 • 2008

En tidning till alla hushåll i Östhammars kommun från Svensk Kärnbränslehantering AB

**Torparliv
i Hermansbo**

Sid 10–11

**Huspriserna
ständigt uppåt**

Sid 7–9

**20-årigt förvar
byggs ut**

Sid 14–17

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till kommuninvånarna i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där det pågår platsundersökningar för en eventuell lokalisering av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Tidningen ges ut i två lokala editioner, en för Östhammars kommun och en för Oskarshamns kommun, fyra gånger per år.

Redaktör: Moa Lillhonga-Åberg, SKB i Forsmark, Stora Asphällan 8, 742 94 Östhammar
Telefon 0173-883 82
E-post: moa.lillhonga-berg@skb.se
www.skb.se/forsmark
I redaktionen ingår också Anna Wahlstéen, Oskarshamn, och Inger Brandgård, Stockholm.

Ansvarig utgivare: Carl Sommerholt

Huvudkontor:

SKB, Box 250, 101 24 Stockholm.
Telefon 08-459 84 00, www.skb.se
Lagerbladet produceras i samarbete med Intellecta Tryckindustri.

ISSN 1651-8683

Detta nummer av Lagerbladet delas också ut till cirka 2 000 hushåll i delar av Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Det gäller inom postnummer 748 50, 748 96, 819 10, 819 30, 819 61, 819 63-65, 819 66, 747 93 och 747 94. Det vill säga i Tierp i trakterna kring Tobo, Örbyhus, Hällnäs, Skärplinge och Lövestabruk, och i Uppsala runt Tuna och Stavby.

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 10.

Sven-Olof Svensson, informatör
Gerd Nirvin, informatör/informationsansvarig
Inger Nordholm, informatör

Familjen Broberg i Hermansbo.
Omslagsfoto: Lasse Modin

Konstigheter

På slutet av 60-talet bodde jag på en ort där en stor petrokemisk industri var under uppbyggnad. Många som byggde var fransmän och om dem fick vi höra att de inte begrep sig på julgransfötter utan borrhade hål i parketten för julgranen.

Den historien har jag hört många gånger senare – fast då har den handlat om armenier, senegaleser, kiribatier eller komorier. Kort sagt; konstigt folk.

Till skillnad mot oss.

En gång inflyttad i detta land förundrade jag mig storligen över alla män i finkostym och kvinnor i finklänning som stod i strumplästen och skålade inför festen. Svenskar har för vana att lägga in golv som man inte kan gå på med skor – än mindre dansa! Konstigt folk.

Häromdagen åkte jag buss i ett främmande land. Efter ett tag började jag bekymra mig över hur jag skulle kliva av. Bussen var konstig – den saknade »stannknapp«.

»Han vet«, sa en kvinna som anade mitt bekymmer och nickade mot chauffören.

Och mycket riktigt – hemma i »vår« by stannade bussen och signalerade att vi skulle gå av. Konstigt, hur kunde han hålla reda på alla?

Fast senare kom jag att tänka på att det är klart att han kom ihåg oss. Jag och mitt sällskap var nog de enda på bussen som verkade konstiga.

Hörde om svensken som åkte på kräftsafari i Floridas sumpmarker och där stötte på en man som talade svenska. På en fråga hur det kom sig svarade mannen:

– Jo, jag bodde i Finland några år och försökte lära mig finska men det var ett konstigt språk – helt omöjligt att lära. Så jag lärde mig svenska i stället!*

Platsenhet Forsmark besökte kollegerna i det konstiga språkets land. Läs på sidan 18 om besöket som gick på flera språk – svenska och finska men konstigt nog mest på engelska.

Trevlig sommar.

Foto: Lasse Modin

Moa Lillhonga-Åberg, redaktör

* Finland har två officiella språk – finska och svenska. Cirka 300 000 av Finlands fem miljoner invånare har svenska som sitt modersmål.

Spektakulärt isprojekt

På Grönland startar i augusti ett projekt som är ett av de mer spektakulära i SKB:s historia. Tillsammans med vår finländska motsvarighet Posiva och en rad andra organisationer – bland dem Nasa – ska vi undersöka förhållandena under och omkring en inlandsis.

– Vi ska borra i själva isen och i berget vid iskanten, berättar SKB:s klimatexpert Jens-Ove Näslund. Färden går västerut, mot Grönland och trakten vid Söndre Strömfjord. Där finns bergarter som påminner mycket om dem i Laxemar och Forsmark.

Spår av liv och vatten?

SKB och Nasa intresserar sig för inlandsisar av två helt skilda anledningar. Nasa letar efter liv i extrema miljöer. För SKB:s del är det naturligtvis fråga om hur en inlandsis påverkar ett slutförvar för använt kärnbränsle.

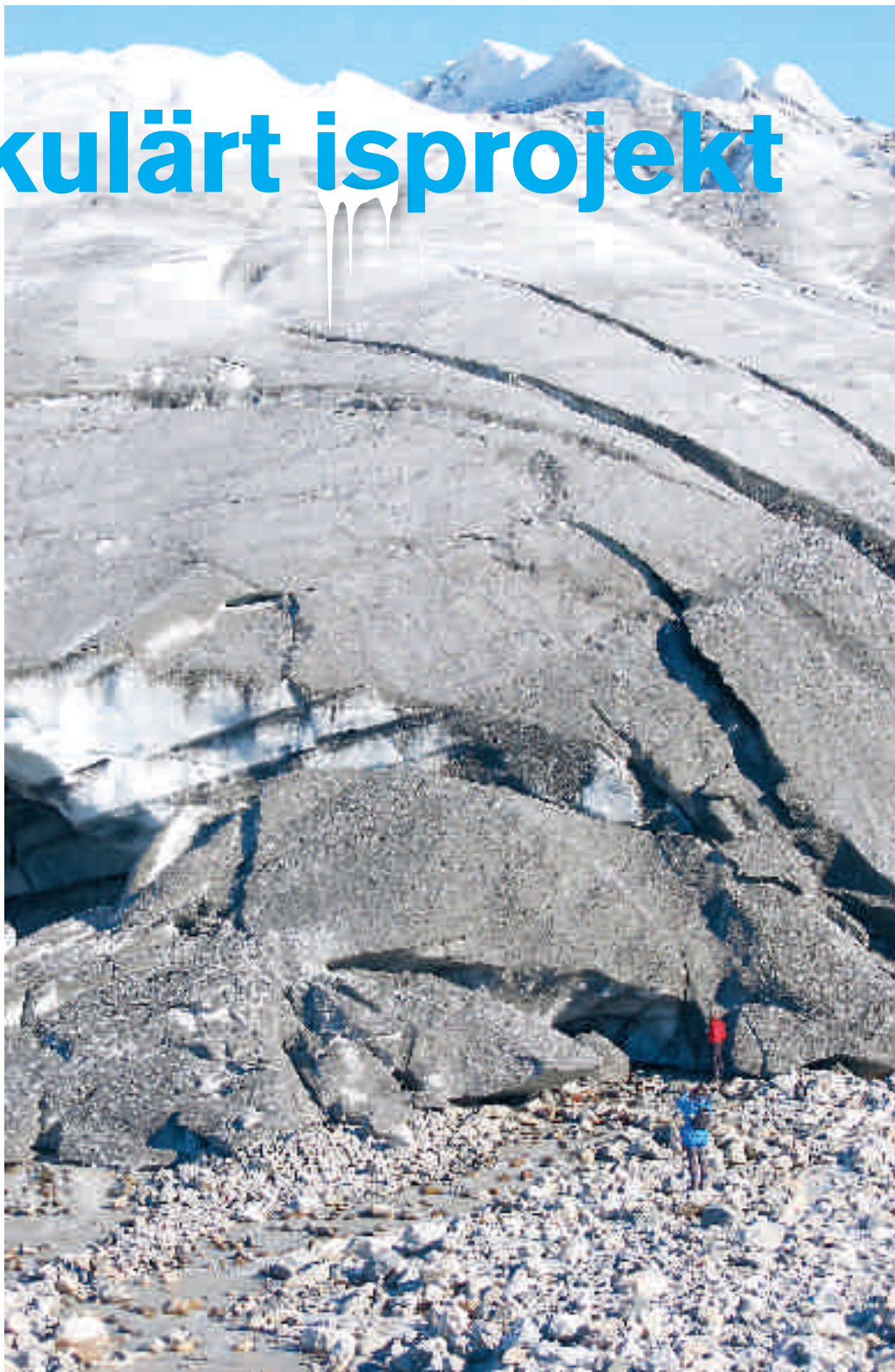
En fråga som fått allt större betydelse i SKB:s analyser av hur säkert förvaret är på lång sikt är nämligen hur vattenströmningen och kemin i berget runt förvaret skulle påverkas av en istid. Ett slutförvar för använt kärnbränsle måste klara säkerhetskraven i åtminstone 100 000 år.

Treårigt projekt

Grönlandsprojektet ska hålla på i tre år. De inledande undersökningarna startar i augusti i år. Då ska ett antal väderstationer och GPS-sändare placeras ut på inlandsisen. Väderstationerna registrerar hur mycket smältvatten som produceras och GPS-sändarna mäter isrörelser.

Det hårda klimatet på Grönland gör det bara möjligt att arbeta i fält på somrarna. Nästa sommar fortsätter undersökningarna med radarmätningar. Sommaren 2010 är det dags att borra i isen.

– Vi borrar på tre till fyra olika platser, säger Jens-Ove Näslund. Den första borrhållplatsen ligger omkring en mil från

Jättligt isberg. Lägg märke till de båda personerna på bilden.

iskanten och den längst bort ligger hela 25 mil därifrån.

Borrhåll under isen

Ytterligare ett cirka 500 meter djupt hål kommer att borraras från det isfria området vid iskanten snett in under isen. Avsikten med detta är att ta reda på hur djupt ner i berget smältvattnet från isen kan ta sig

och hur det påverkar de kemiska förhållandena i berget.

Förutom att undersöka hur isarna påverkar ett slutförvar kommer SKB också att studera hur miljön på ytan fungerar vid permafrost, det vill säga när marken ständigt är frusen. Även här är syftet att förbättra de modeller vi använder när vi gör våra säkerhetsanalyser.

Hon leder nya Strålsäkerhetsmyndigheten

Myndigheterna SKI och SSI har övervakat SKB:s verksamhet i många år. Den 1 juli slogs de ihop och en ny myndighet – Strålsäkerhetsmyndigheten – bildades. Ansvarig för sammanslagningen och ny generaldirektör är Ann-Louise Eksborg.

Text Inger Brandgård Foto Lasse Modin

Arbetet med att planera och genomföra sammanslagningen av Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI) inleddes i november förra året. När Lagerbladet besöker Ann-Louise Eksborg på hennes kontor i centrala Stockholm återstår fortfarande några veckor.

Hinner ni blir klara?

– Ja, men det är ju inte så att vi har en perfekt myndighet som står upp som en Fågel Fenix den 1 juli. Det ska ingen inbilla sig. Vi är klara med allt som måste vara klart men kommer inte att kunna fungera med hundra procents effektivitet då, säger Ann-Louise Eksborg.

Orsaken till att myndigheterna sammanförs är dels att regeringen vill effektivisera statsförvaltningen, dels att den anser att det finns särskilda synergivinster med att slå samman SKI och SSI.

– Vissa delar av verksamheterna ligger ganska nära varandra, andra gör det inte. När vi tittade på till exempel transportfrågorna så kändes gränsen väldigt hårfin.

»Jag är ingen visionär utan en genomförare.«

Här tror jag verkligen att vi vinner mycket på att det blir en myndighet.

Arbetet med kärnavfallsfrågorna förändras inte särskilt mycket. Redan tidigare har till exempel olika grupper inom SKI och SSI jobbat med förberedelser, inför SKB:s ansökan om att få bygga ett

slutförvar för det använda kärnbränslet. När de nu integreras och samlas under samma tak kommer kompetensen sannolikt att kunna utnyttjas ännu bättre.

Från jurist till generaldirektör

Ann-Louise Eksborg är jurist och har ett förflutet som domare och som rättschef på försvarsdepartementet. Hon ansvarade under cirka fem år för Statens haverikommission. Därefter var hon ungefär lika länge generaldirektör på Krisberedskapsmyndigheten – som hon även var med och byggde upp.

– Som chef för Krisberedskapsmyndigheten jobbade jag inte alls med juridik. Det jag är nu är väl allmän chef och ledare på strategisk nivå. Det är det jag har gjort de senaste åren och det trivs jag mycket bra med. Juridikkompetensen ger lite sinne för ordning och reda och logik, tror jag.

Att Ann-Louise Eksborg trivs så bra i chefsrollen tror hon beror på att hon verkligen är intresserad av människor. Hon gillar också att det händer saker.

– Nu ser jag fram emot att lära känna nya kompetenta människor och det ska bli roligt att få börja nosa på ett nytt sakområde – även om det för min del fortfarande är väldigt mycket att nosa på, säger hon utan omsvep.

Indien fascinerar

På fritiden lockar torpet i Bergslagen och för några år sedan väcktes intresset för att rida, så det gör hon och maken Staffan en hel del. Främst på islandshästar. Och så gillar de att resa.

– Vi gör en del ridresor och så reser jag gärna till södra Asien, berättar Ann-

Louise Eksborg. Vi var i Indien förra året och det var otroligt fascinerande, mycket mer exotiskt än jag trodde. Thailand och Malaysia känns i jämförelse nästan som hemma.

Hon imponerades av Taj Mahal och de fantastiska hinduiska templen i Khajurahu. Men det som gjorde störst intryck var något annat.

– Folklivet! Och trafiken! Jag kommer aldrig mer att tycka att det är mycket folk på Drottninggatan i Stockholm, säger hon och skrattar.

Om Ann-Louise Eksborg

Ålder: 61 år.

Yrke: Generaldirektör.

Familj: Make, två vuxna barn och ett barnbarn.

Bor: I Saltsjöbaden och i torpet i Bergslagen.

Läser: Engelska deckare.

Intressen: Rida, resa, friluftsliv.

Övrigt: Säger sig vara målinriktad och tydlig och utan större talang för att sjunga och teckna.

FAKTA

www.stralsakerhetsmyndigheten.se
alternativt www.ssm.se.

NÅGRA RADER OM ■■■

... fartgränser. I höst förändras hastighetsgränserna på många av landets vägar. Då kompletteras nuvarande gränser med 40, 60, 80, 100 och 120 kilometer i timmen. Vägar som berörs i Östhammars kommun är »livlinan« 288 mellan Uppsala och Östhammar, och 290 mellan Uppsala och Forsmark. Det handlar till största delen om en sänkning av farterna.

... att USA ansöker om bygglov. Det amerikanska energidepartementet, DoE, har lämnat in en ansökan, på tiotusentals sidor, om att få bygga ett geologiskt slutförvar för använt kärnbränsle i Yucca Mountain. Platsen ligger cirka 15 mil från Las Vegas. Det är tänkt att förvaret ska vara klart att tas i bruk tidigast 2017. Beslut om tillstånd kommer att fattas först av landets nästa president.

... jubilerande SGU. I år är det 150 år sedan Sverige geologiska undersökning, SGU, bildades. SGU grundades år 1858. Med fyra medarbetare skulle en undersökning göras av landets jordarter och berggrund. Då stod jordbruket för en utmaning – den ökade befolkningen behövde livsmedel. En av orsakerna till en geologisk undersökning var bristen på mägerl för gödsel. Samtidigt var industrialismen nära ett genombrott i Sverige och malmer, mineral och byggnadssten efterfrågades. I dag arbetar runt 280 personer på SGU med bland annat att samla in, förvalta och vidareförädla sådan geologisk information som samhället efterfrågar. SGU:s huvudkontor ligger i Uppsala.

Alf Sevastik

SGU har haft en stor roll i platsundersökningen i Forsmark. Här är det Joachim Albrecht som granskar jordlagren.

... besök i Almedalen. SKB:s transportfartyg m/s Sigyn besöker Visby under Almedalsveckan, 6-12 juli. Syftet med besöket är att öka kunskaperna om Sveriges kärnavfallshandling hos politiker och opinionsbildare. Den 10 juli hålls bland annat ett seminarium med rubriken »Effektivt beslutsfattande i komplexa frågor«.

... samarbetsavtal. I våras kom de båda platsundersökningskommunerna Östhammar och Oskarshamn överens om ett samarbetsavtal i slutförvarsfrågan. Samtidigt vill kommunerna lyfta frågan till en nationell nivå. Intresset från riksmidia för frågan är svalt. – Det måste vi få en ändring på. Alla tar oss för givna och de hukar inför frågornas allvar, sade kommunalrådet Jacob Spangenberg (c) i Östhammars kommun i en kommentar när avtalet presenterades.

»Det viktigaste är att inte föra över risker på personer som varken dragit nytta av den aktivitet som genererar risken, det vill säga kärnkraften, eller frivilligt har accepterat risken.«

Teologen Lars Löfquist, Uppsala universitet, försvarade i maj sin doktorsavhandling om vårt etiska ansvar mot kommande generationer. Han har haft kärnkraftsavfallet som utgångspunkt.

Mycket påverkar huspriserna men inte närheten till Forsmark

**Allt möjligt har haft effekter på fastighetsmarknaden i Östhammars kommun de senaste 37 åren.
Men inte kärnkraftsindustrin – i varje fall inga negativa effekter.**

Arbetsmarknaden. Stigande eller sjunkande räntor. Regeringens bostadspolitik. Havsutsikt eller inte. Kommunikationer. Närhet till skolor och annan service.

Sånt påverkar huspriserna.

Men lägger vi in negativa händelser på kärnkraftsområdet – till exempel Three Mile Island, Tjernoby, händelserna 2006 vid Forsmarksverket – och försöker hitta kopplingar till sjunkande huspriser så misslyckas vi. Det går inte att se några sådana – vad man än trodde när kärnkraftsdebatten rasade som värst och skräckscener om övergivna hus, omöjliga att sälja, målades upp. Farhågorna att ingen skulle köpa fritidshus i närheten av ett kärnkraftverk eller ett slutförvar besannades inte heller. Fastighetsmarknaden i Östhammars kom-

mun följer i stort sett utvecklingen i riket i övrigt.

Clas Engström på Sweco har lett utredningen om hur småhusmarknaden kan påverkas av närheten till kärnteknis-

»För fritidshus kan man inte se några som helst tendenser till någon eventuell negativ inverkan av Forsmarksanläggningen«

Ur utredningen Påverkan på småhusmarknaden på grund av närheten till kärntekniska anläggningar.

ka anläggningar. Den första utredningen kom ut 1998 under förstudietiden och har nu kompletterats med åren 1998–2007. Resultatet är likartat, det vill säga – någon negativ påverkan kan inte ses.

– Det finns däremot en tydlig effekt och den är positiv och innebär att Östhammars kommun under vissa år gått starkare än riket i övrigt. Det kan kopplas till effekterna av inflyttningen på grund av Forsmarksverket, säger Clas Engström. Effekten är särskilt påtaglig under byggfasen av kärnkraftverket och åren därefter. Men några nedgångar större än i riket märks inte.

Utredningen om påverkan på småhusmarknaden ges ut i september. Den kan då sökas på www.skb.se under Publikationer.

Håkan Meldgaard och Siv Rosengren på Östhammarskontoret.

Då: Enda krav »tak över huvudet« **Nu:** Stort, hög standard och driftsnålt

– I mitten på 70-talet köptes husen osedda på telefon! Det gällde att få tak över huvudet. Det säger Siv Rosengren med över 30 års erfarenhet av fastighetsförsäljningar i Östhammars kommun. Sedan har det gått upp och ner – med tydliga svackor i början av både 80-talet och 90-talet.

Oavsett upp- och nergångar har Siv Rosengren aldrig upplevt att etableringarna inom kärnkraftsindustrin skulle ha haft någon negativ påverkan på fastighetsförsäljningen. Snarare tvärtom – det var etableringen av kärnkraftverket som gjorde att folk slet »husen ur händerna på mäklarna« på 70-talet.

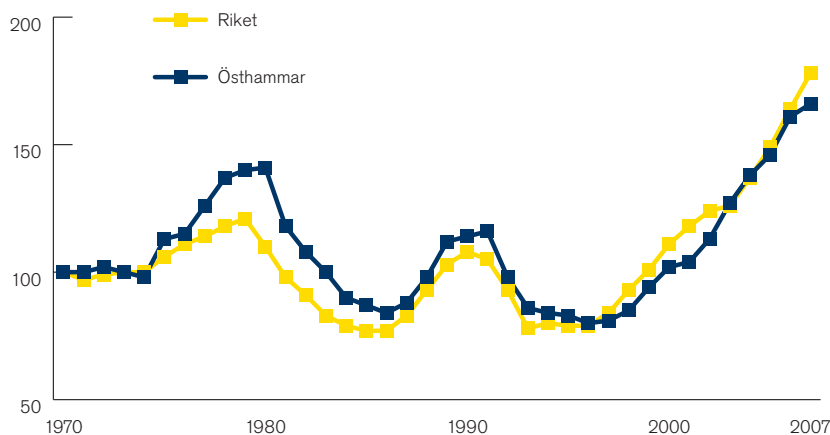
Håkan Meldgaard, representant för en yngre mäklarkår, håller med. I hans perspektiv handlar det inte om bygget av

Forsmarksverket på 70-talet eller bygget av SFR för driftavfall på 80-talet utan om dagens planer på ett eventuellt slutförvar för använt kärnbränsle.

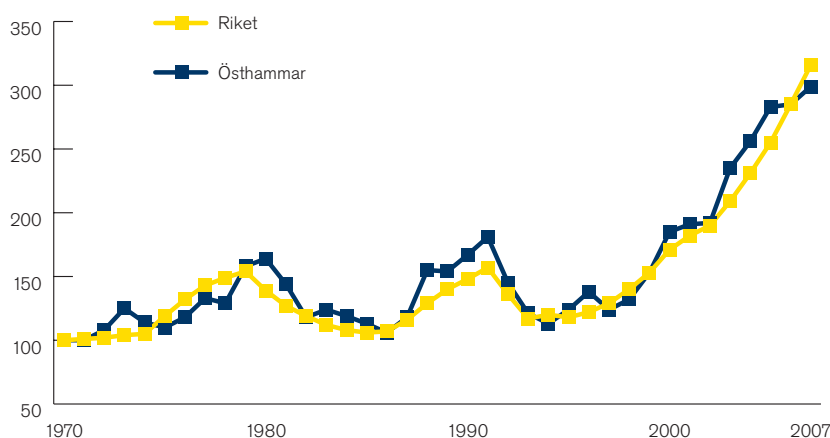
– Det finns förväntningar – inga farhågor – på fastighetsmarknaden när det gäller slutförvaret, säger han.

Siv Rosengren lägger till att det troligen förhåller sig så att de människor som känner ett starkt motstånd mot kärnkraft och slutförvaring, inte söker sig till kom-

Prisutvecklingen för fastigheter.

Prisutvecklingen för fritidsfastigheter.

munen – varken nu eller under tidigare decennier.

– Nej, det är ju så att om man tycker illa om kärnkraften så väljer man att bosätta sig någon annanstans.

Drygt 200 affärer

Svensk Fastighetsförmedling i Östhammars kommun där både Siv Rosengren och Håkan Meldgaard arbetar, genomför drygt 200 fastighetsaffärer årligen. Under de senaste tio åren har de upplevt en stadig uppgång. Marknaden rör sig med bra fart.

– De senaste fyra fem åren har marknaden exploderat. Nu är det 40-talisterna som ska förverkliga sitt drömboende innan »sista tåget går«. De har både gott om pengar och höga krav, säger Håkan Meldgaard.

Samtidigt köper deras barn sin första villa. Och den är både större och mer välutrustad än de villor som deras föräldrar byggde på 70-talet. Alltså köper man och förnyar, bygger ut och bygger om.

– Helst ska villan vara stor men ändå driftsnål. Dessutom ska den helst ligga

i någon tätort för servicens skull. Det märkte vi tydligt när skolorna lades ner på Söderön och i Hargshamn – finns det inte skola för barnen så finns det ofta ingen anledning att överväga att flytta ut, eller ens att bo kvar på landet, säger Håkan Meldgaard.

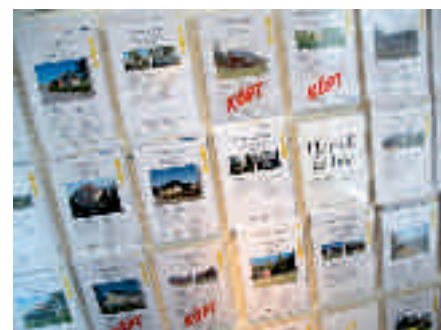
Siv Rosengren håller med. 70-talets »gröna vågen« med utflyttning långt ut på landet är historia.

Skifte på Ed

Trots att kravbilden ändrats så vill Siv Rosengren påpeka att de hus som byggdes upp i all hast inför Forsmarksverkets start, till exempel villaområdena på Ed i Östhammars tätort, faktiskt fungerar bra ännu i dag. I de husen har redan ett generationsskifte ägt rum och det har också nått Bodaområdet.

– På 70-talet var det lite så att man trodde sig bygga något tillfälligt för att få tak över huvudet men många har faktiskt bott kvar i sina hus, säger Siv Rosengren.

Förklaring: Prisutvecklingen i diagrammen anges i K/T-tal – köpeskillingskoefficient (förhållande mellan köpeskilling och taxeringsvärdet).

Reflektioner om husmarknaden

Östhammars tätort

Stor efterfrågan på villor, här bor folk gärna även om de pendlar till jobb i Gimo, Forsmark eller Uppsala.

Alunda

Husen säljer sig själva på grund av närheten till Uppsala. Höga priser men lägre än i Uppsala. Helst vill husköparna stanna på Uppsalas sida av gränsen på grund av lägre kommunalskatt.

Österbybruk

Även bruksorten är attraktiv för utflyttande Uppsalabor – bra pendling. Vad händer när Dannemora gruvor återöppnas?

Öregrund

Kommunens högsta prisläge. Finns det en gräddhylla så finns den här – helst vid havet. Här förverkligar 40-talisterna sitt önskeboende. En normalstor villa går sällan under två miljoner.

Gimo

Marknaden börjar kännas lite trögare. Uppdragen färre – folk säljer på egen hand.

Landsbygden

Skolorna nedlagda på Söderön, i Hökhuvud, Hargshamn och Valö. Det lockar färre husspekulanter. Alla behöver inte en hästgård ...

FAKTA

Moderna torparliv

Vi bestämmer att vi ska ses på en lördag – på eftermiddagen. Förmiddagen är nämligen vikt för Bakluckan i Norrskedika – ett Eldorado om man letar grejer till ett 200-årigt torp.

Hanna och Anders Broberg är först ut i Lagerbladets nya serie Grannskap. I den ska vi göra nedslag i vårt grannskap – nära eller längre bort.

Text Moa Lillhonga-Åberg **Foto** Lasse Modin

Det bor barn igen i torpet i Hermansbo.

i Hermansbo

Familjen Broberg hör definitivt till gruppen närmaste grannar. Deras torp ligger i Hermansbo, Forsmark, knappt fem kilometer från SKB:s platskontor och platsundersökning för ett eventuellt slutförvar för använt kärnbränsle.

Torpet, byggt runt 1800, köpte de för nio år sedan. Sedan dess har deras liv haft två baser. Ett stadsliv i lägenhet med jobb och politiska uppdrag i Stockholm. Ett annat liv i torpet på landet med båtturer, fiske, leta och hitta saker, måla, slipa, täta springor, fixa, trixa, bli av med överloppsenergi men lika snabbt få ny. Det ena livet outhärligt för det andra, förenade med bredband och bärbara datorer. På drygt 200 år har det hänt mycket med torparlivet.

Människors avtryck

Alla de som bott i torpet under seklernas gång har gett avtryck och det är avtryck som familjen Broberg värnar om med respekt. Lager på lager med gamla tapeter rivs ner, de bästa bitarna sparas – Hanna planerar att rama in. Massor med skosulor hittades vid röjning på gårdstunet – här bodde en skomakarfamilj i början av förra seklet. Gamla spismuren, som Hanna kritat vit igen, är armerad med järnstänger från Gimo eller Forsmark. De gamla golvplankorna har tagits fram – Anders har dragit ut ungefär 2 500 spikar per rum! Motorsågen och röjsågen har öppnat tunet för ljus och luft. Vedboden ska bli festlokal, gamla skomakeriet gästrum.

– Torpmiljön ska bevaras – med den ska leva, säger Hanna som ett slags problemförklaring.

Ett fynd på nätet

Torpet hittade familjen Broberg på nätet. Hanna, med förflutet i Uppsala, kände att det var hit hon ville – till vallonbrukstrakter med starka kulturella värden.

– Vi kände direkt att Hermansbotorpet kunde vi göra något av. Men våra vänner

skrattade – ett torp bara fem kilometer från kärnkraftverket men utan el!

Numera har torpet el, vatten, avlopp, badrum och renoverat kök. Och bredband! Det har blivit ett andra hem, här tillbringas somrarna, här firas jularna men i ärlighetens namn är mycket ogjort. Det bekymrar inte familjen Broberg: De gillar sitt ständigt pågående projekt och de gör nästan allting själva.

– Vi trivs här, säger de. Vi känner också att det finns en väldig kraft i bygden. För vi dessutom hit slutförvaret så tillförs bygden ännu fler värden.

Tidsavtryck i torpet.

Så ni är inte bekymrade över närheten till kärnteknisk industri?

– Nej, inte alls. Vi tror att slutförvaret, som är ett världsunikt projekt, kommer att föra mycket gott med sig i form av forskning och specialkunskaper. Och ännu fler torp kommer att behöva glada ägare!

Familjen Broberg

Anders Broberg, 41 år, presschef på Omega, en förbundsgrupp inom Svenskt Näringsliv. I Omega ingår 8 900 tjänsteföretag med totalt 400 000 anställda.

Fritidspolitiker för kristdemokraterna, sitter bland annat i Stockholms stadsfullmäktige, i trafiknämnden och i miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Hanna Broberg, 41 år, projektledare på Forum för frivilligt socialt arbete, en intresseorganisation för socialt inriktade frivilligorganisationer, bland annat Rädda Barnen, Svenska röda korset, Svenska kyrkan och IOGT-NTO.

Bland andra uppdrag ordförande i Norrmalms stadsdelsnämnd för moderaterna.

Barnen **Hugo**, 8 år, och **Björn**, 4 år.

Bas 1: Bor centralt nära Tegnérunden i Stockholm i hyreslägenhet – i samma lägenhet som Anders vuxit upp i.

Bas 2: Torp i Hermansbo, Forsmark.

FAKTA

Vi frågar:

Hur ser ditt
drömställe ut?

Seth
»Nobben«
Borgström,
Östhammar

– Drömstället har jag redan! Familjen har en egen holme utanför Raggarön. Bättre kan det inte bli – jag är precis på väg ut för att rycka lite strömning!

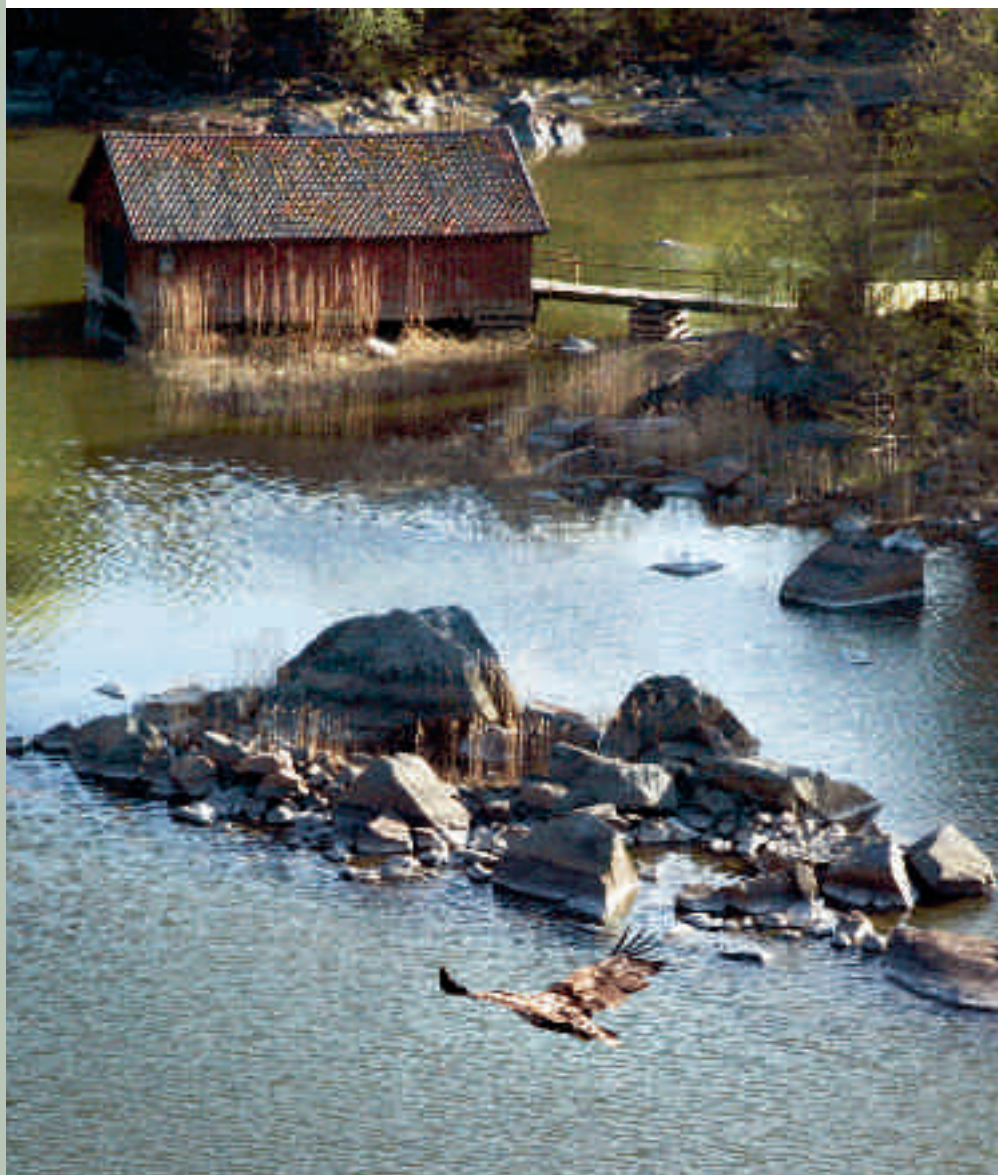
Sylwia Höög,
Uppsala

– Vi har fritidshus i Söderboda på Gräsö så man kan säga att vi redan har vårt drömställe! Det är verkligen en lisa för själen att komma ut och det gör vi ofta.

Lotta
Wellsten med
Vidar, 1 år,
Hökhuvud

– Vi bor faktiskt på ett drömställe men jag har en annan dröm: En stuga vid Vänern med sjöutsikt, glasveranda och badklippor. Varför? Jo, det är mina hemtrakter.

Vi flyger högre än örnen

Forsmark 7 maj 2008. Titta i bildens nederkant! Det händer ibland att vingarna bär högre än en örn – och det hände Lagerbladets fotograf Lasse Modin på flygande uppdrag en dag i maj.

Grattis till en pinne!

Vinnare i Lagerbladets femårslotteri om den smarta postpinnen är:
Gunilla Pettersson, Elvisjö, **Lena Westerberg**, Hallstavik,
Åsa Burman, Gimo, **Margit Demmelmaier**, Gävle, och **Hugo Melander**, Tyresö.

Dessutom drog vi fem tröstpriser och vi skickar boken *Ut i naturens skafferi – våra vilda bär och frukter med recept* – till följande personer:
Berndt-Ola Lundström, Umeå, **Nils Nyberg**, Älta, **Lena Aspius**, Österbybruk, **Göte Medin**, Norrboda, Gräsö, och **Nina Henriksson**, Skaten, Hållnäs.

Vi gratulerar vinnarna – priserna kommer med posten!

Gräv ner stridsyxorna och lös kärnavfallsfrågan gemensamt!

– Tiderna av krypskytte är över! Oavsett våra tidigare meningsskiljaktigheter så finns kärnkraftsavfallet och vi bör alla ägna oss åt lösningen. Vi har en gemensam uppgift – och vi ska lämna gamla stridigheter bakom oss.

Text Moa Lillhonga-Åberg

Miljöminister Andreas Carlgren, centerpartiet, angav med tydlighet riktningen för arbetet med det svenska kärnkraftsavfallet när han i början av juni deltog i Kärnavfallsrådets utfrågning om platsvalsprocessen.

Andreas Carlgren talade ur egen erfarenhet så till vida att han sade sig ha »förstört« sina tonår genom att stå på barrikaderna i antikärnkraftsrörelsen på 70-talet. Nu är han minister med ansvar för »kärnkraftens besvärande konsekvenser – avfallet« och han vill se en lösning – utan dröjsmål och i samförstånd.

– Vi ska bygga ett slutförvar och inte skjuta frågan på kommande generationer. Vi har haft god nytta av den elkraft som kärnkraftsindustrin producerar sedan över 30 år och som står för hälften av landets elproduktion, mer än för övriga Europa.

Tydliga roller

Miljöministern talade också om vikten av tydliga roller. Det är SKB:s uppgift att ta fram en metod och föreslå en plats, myndigheterna granskar och regering och riksdag fattar det avgörande beslutet efter yttrande i miljödomstolen och kommunfullmäktige i den aktuella kommunen – Oskarshamn eller Östhammar.

– En viktig förutsättning för en lösning är positiva kommuner, sade miljöministern.

Som symbol för samsyn och frivillighet ställde sig sedan kommunalråden i de båda kommunerna, Jacob Spangenberg

och Peter Wretlund, upp och höll tillsammans ett anförande. Ur deras växelvisa framträdande utkristalliserades ett antal krav:

Att kommunerna vill delta i alla delar av processen. Att ett platsval ska komma snart. Att de vill ha underhandsbesked. Att båda kommunerna ska komma rakryggade ur processen, att ingen kommun ska bli slokörad förlorare. Att ansvaret för avfallet i framtiden inte får falla på kommunen.

Säkerheten viktigast

SKB:s budskap vid utfrågningen var att det är den långsiktiga radiologiska säkerheten som är den i särklass viktigaste frågan för SKB.

– Detta gäller också när vi om ungefär ett år väljer plats för slutförvaret för det använda kärnbränslet, sade vd Claes Thegerström. Det är det vårt uppdrag går ut på, och om detta får det inte råda någon som helst tvekan. För oss är det därför självklart att vi ska välja den plats där vi har de bästa förutsättningarna att bygga ett långsiktigt säkert förvar. Detta innefattar bland annat platsens egenskaper, tekniken och hur väl vi lyckas genomföra alla steg som återstår fram till dess att förvaret är färdigt och förslutet.

Blir det Forsmark i Östhammars kommun eller Laxemar i Oskarshamn kommun? Vågskålen väger jämnt – frågan är ännu helt öppen – SKB väljer plats att ansöka för om cirka ett år.

Motståndet mot ett slutförvar representerades på utfrågningen av bland annat Milkas och MKG (Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning). De ifrågasätter såväl platsvalsprocessen, och platsvalet som SKB:s metod.

Statens råd för kärnavfallsfrågor – Kärnavfallsrådet – är en vetenskaplig kommitté under miljödepartementet. Rådet arrangerar flera utfrågningar i kärnavfallsfrågan. Nästa hålls i december och handlar om deltagande och demokrati. Sedan återstår ytterligare minst fyra utfrågningar.

Torsten Carlsson, ordförande i Kärnavfallsrådet, poängterade vikten av att identifiera de frågor som det råder osäkerheter kring och vikten av att belysa dem ur alla tänkbara perspektiv.

FAKTA

Utebliven tidning?

Under sommaren gör SKB om adressregistret och det kan tyvärr hända att några av Lagerbladets prenumeranter hamnar mellan stolarna. Så om nästa nummer inte dyker upp hos dig i oktober, hör av dig, så får du självklart tidningen igen!

20 år sedan förvaret under havet togs i bruk

När demonstranterna på 80-talet blockerade vägen ut till SFR – slutförvaret för radioaktivt driftavfall – hände det att de anställda till fots fick ta en omväg genom skogen och de två kilometerna ut till Forsmarks hamn och sin arbetsplats.

Sånt händer inte numera.

I dag handlar det i stället om grindar, kontrollstationer, passerkort och andra tillstånd. Världen är en otryggare plats i dag och säkerheten kring en kärnteknisk anläggning är omfattande.

Två personer som har varit med från allra första början på SFR är Kurre Granström från Östhammar och Håkan Mattsson från Öregrund. De var med redan under byggtiden som byggelektriker och anställdes sedan som drifttekniker och operatörer inför driftstarten 1988.

– Vi klev in i en annan värld, säger de. Från byggvärlden till kärnteknisk verksamhet. Pappershanteringen var enorm, allt var uppstyrt. Bra visserligen, men ovant för oss.

De har fått lov att vänja sig. Det har hänt mycket under de senaste tjugo åren men inte har det blivit mindre pappershantering, utan mer. I dag arbetar Håkan nästan uteslutande med instruktioner och dokumentation medan Kurre jobbar kvar på deponeringen.

Unik anläggning

För att återgå till protesterna och demonstrationerna så tog de slut ganska snart. I stället började en tid då SFR följdes med positivt intresse. När förvaret togs i bruk var det en världsunik anläggning som väckte stort intresse över hela världen. Sverige var först med att bygga en anläggning för låg- och medelaktivt driftavfall och den kom att tjäna som förebild

för många länder. Även om det största intresset lade sig efter några år så kommer besökare än i dag för att lära sig mer. Slutförvar liknande SFR är under uppbyggnad i flera länder.

För Kures, Håkans och de andra anställdas del följdes de första turbulenta åren av odramatiska år med rutinmässig deponering. En förändring kom 2002 då platsundersökningen för ett mycket större slutförvar – slutförvaret för använt kärnbränsle – inleddes.

Nu är det dags för nästa förändring – en undersökning som ska leda till att SFR kan byggas ut. Men före det kommer SKB att ta över driften av anläggningen i egen regi efter att FKA under drygt 20 år skött den. Det planeras ske vid halvårsskiftet 2009 och driftövertagandet kommer att ledas av Tommy Sjölander, som blir anläggningschef. Han ansvarar nu för elevingenjörsprogrammet vid Forsmarks Kraftgrupp och var tidigare personalchef för Elproduktion Norden under åtta år.

På 1980-talet ett jättebygge under havet (de svartvita bilderna). SFR är världens första förvar för låg- och medelaktivt driftavfall. År 2008 står Kurre Granström och Håkan Mattsson – med från driftstart – inför nya förändringar – SKB bygger ut förvaret och kommer att själva ta över driften som hittills skötts på entreprenad av Forsmarks Kraftgrupp AB.

Avfallsförvaring i Forsmark

Jättelik arbete slutfört

Ja till atomavfallslagret

Forsmarks kärnkraftverk

SFR:s slutförvar godkänt

Stort medieintresse

Lagerbladet fiskade i Upsala Nya Tidnings arkiv på redaktionen i Östhammar och fick ordentligt med napp. På 1980-talet var planerna på, utbyggnaden av och driftstarten för SFR i Forsmark föremål för ständiga rubriker. Artiklarna handlade om allt från protester och demonstrationer till det världsunika i bygget. Demonstranter, som lade sig framför arbetsmaskinerna, var naturligtvis hett nyhetsstoff men också det ovanliga med ett förvar under havsbotten var intressant för medierna.

"Brott mot mänskligheten"

Mausoleum under jord

Forsmarks slagret

Klartecken från SFR "Atomavfall, nei tack"

Demonstranter slog till i Forsmark

200 gäster under jord i Forsmark Slutförvarslagret invigt

Första soporna på plats

Nu bygger vi ut –
se nästa sida

SFR byggs ut under havet

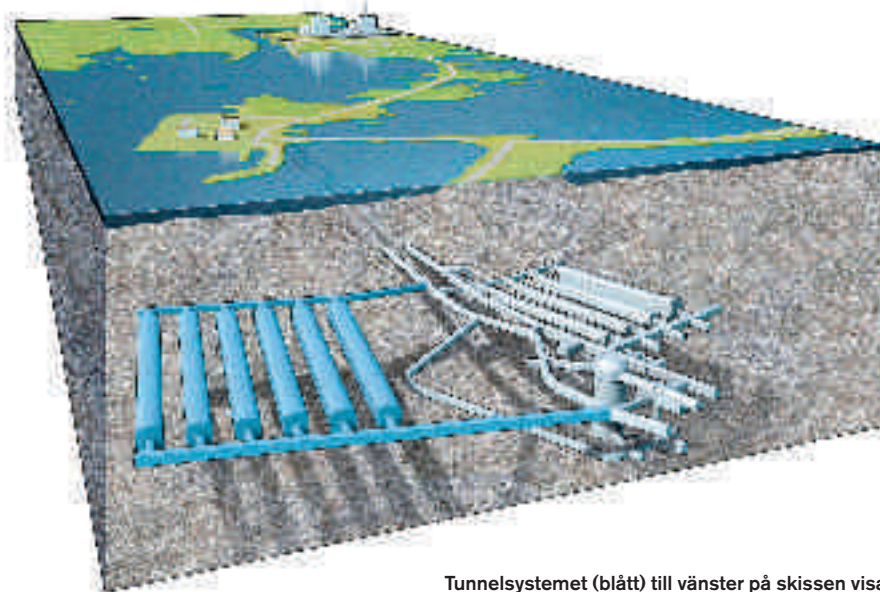
Arbetet med att bygga ut SFR i Forsmark har inletts. I april anlände den första bormaskinen och därmed gick startskottet för den undersökning som ska leda till en ansökan hösten 2013. År 2020 måste utbyggnaden vara klar och tidpunkten är inte förhandlingsbar – utbyggnaden ska rymma delar av kärnkraftverket i Barsebäck som redan tagits ur drift.

Jakob Levén, undersökningsledare, och Niklas Heneryd, projektledare för undersökningarna, kan inte klaga på utsikten från sin arbetsplats. Längst ute på en av pirerna i Forsmarks hamn finns borrplatsen varifrån fyra av kärnborrhålen ska borraras ner i berggrunden under havet. Piren möjliggör borrhningar från land även om det handlar om att granska berget långt under havsbotten. Helt kan SKB dock

Kenneth Åkerström vid bormaskinen får lerinpackning på arbetstid ...

Tunnelsystemet (blått) till vänster på skissen visar den tänkbara utbyggnaden. De gråmarkerade tunnlar är dagens SFR – på land SFR:s ovanjordsdel och SKB:s platskontor, i bakgrunden Forsmarksverket.

inte undvika borrning från plattform till havs men den blir en senare fråga – precis som borrningar nere i själva slutförvaret 50 meter under havsbotten. Det torde handla om våren och sommaren 2009.

Första etappen

SFR-utbyggnaden – i ett första steg med 40 000 kubikmeter – måste vara klar till år 2020 för att kunna ta emot rivningsavfall

från Barsebäcks kärnkraftverk som redan tagits ur drift. I ett ännu längre perspektiv kommer SFR-förvaret att byggas ut med ytterligare 100 000 kubikmeter.

– De provborrningar som nu inletts kommer att pågå några år och framåt hösten 2013 hoppas vi kunna lämna in en ansökan – då får vi förhoppningsvis ett myndighetsbeslut runt 2015, säger Niklas Heneryd.

Dagens SFR rymmer 63 000 kubikmeter låg- och medelaktivt driftavfall och är fyllt till hälften. Med den planerade utbyggnaden räknar man att klara avfallet från 50–60 års drift vid kärnkraftverken.

Finland anger riktningen

Här står Posivas geolog Kimmo Kempainen i berget och pekar med båda händerna inför SKB:s Folke Eriksson. Rakt ner i berget går Finlands slutförvarsprojekt med hög fart – nu har man nått cirka 300 meter ner vilket innebär att man byggt en tunnel på tre kilometer. Knappt hälften återstår.

Text Moa Lillhonga-Åberg Foto Inger Nordholm

Personal från SKB i Forsmark åkte de tjugo milen till Finlands västkust för att bekanta sig med grannlandets slutförvarsprojekt. Vad de fann var ett i många avseenden liknande projekt som de själva driver i Forsmark, men med några avgörande skillnader: Finland diskuterar fler kärnkraftsreaktorer än man har slutförvar till. Finland har redan valt en plats, Sverige undersöker två – Forsmark och Oskarshamn. Dessutom spränger sig finländarna ner samtidigt som de undersö-

ker berggrunden. Hittills talar ingenting emot att forskningstunneln också blir början till ett slutförvar.

Projektet växer

Bygget av Finlands slutförvarsprojekt – Onkalo – pågår intill Olkiluoto kärnkraftverk i Euraåminne kommun cirka tio mil norr om Åbo. Det är ett projekt som vuxit med åren. När slutförvarsprojektet startade hade Finland två reaktorer i Lovisa och två reaktorer i Olkiluoto. Sedan dess har Finland fattat nya energibeslut – en femte reaktor byggs redan i Olkiluoto och ytterligare en planeras. Det finns också planer på en tredje reaktor i Lovisatrakten varför Posiva har överlämnat en plan på förvaring av använt kärnbränsle från totalt sju reaktorer – det vill säga en kapacitet på totalt 12 000 ton.

Finländska Posiva ägs av TVO (60 procent) och Fortum (40 procent) och det är dessa företag som driver Finlands reaktorer

och därmed har ansvaret för avfallet. Nu har bilden komplicerats av att energibolaget Fennovoima – med 30 procent tyskt ägande – vill bygga ytterligare ett kärnkraftverk i Finland. Det låter sig inte göras innan slutförvaret även för detta kärnkraftverk har fått sin lösning.

Kan slutförvaret Onkalo även ge plats för detta avfall? Det är en debatt som pågår just nu.

– I dag har vi runt 60 procent av kommuninvånarna med oss för ett slutförvar i Euraåminne kommun, säger Sari Ojala, informatör på Posiva. Hur de ställer sig till ett ytterligare förstorat slutförvar med använt kärnbränsle från en åttonde reaktor är en diskussion vi knappt påbörjat.

Finland använder SKB:s koncept för slutförvaring med avfallet ingjutet i kopparkapslar för placering på cirka 500 meters djup i berget. Finlands slutförvar planeras att tas i bruk 2020, samtidigt som Sveriges.

Foto Lasse Modin

Vägen till jobbet. Vi som jobbar på SKB i Forsmark pendlar från många platser i regionen: Uppsala, Gimo, Östhammar, Harg, Gävle, Öregrund för att nämna några. De av oss som passerar Snesslinge varje morgon och kväll brukar kasta en blick på det omaka paret i hagen intill 76:an. En bild av stilla frid och kamratskap: Gott med sällskap i hagen!

Sommaren kom i maj. SKB:s platsundersökning fortsätter med sin väderstatistik. Vi kan konstatera att även i år kom sommaren slutligen i maj – den 30 maj, men vi hade en väl genomförd generalrepetition på sommaren i början av maj. 2004 och 2006 lät den vänta på sig en knapp vecka in i juni. Sommar är det när medel-dygnstemperaturen är minst tio plusgrader under minst fem dygn.

Besök underjorden i Forsmark

Bussturen tar dig med på en resa förbi kärnkraftverket, femtio meter ner i berget till slutförvaret för radioaktivt driftavfall (SFR). Turen går sedan vidare till Biotestsjön och avslutas i det vackra bruket. Alla turer startar vid turistbyrån i Forsmarks bruk och tar cirka 1 tim och 45 min.

För information och bokning: 0173-500 15.

Tidtabell

Mån–fre	23/6–15/8	11.00, 13.00, 15.00
Lör–sön	28/6–17/8	13.00
Dagligen	18/8–31/8	13.00

Obigatorisk legitimationskontroll för vuxna. För att delta i besöket måste du vara 7 år fyllda. Under 16 år i målsmans sällskap. För att få följa med ned till slutförvaret måste du kunna gå obehindrat utan hjälpmedel.

Opinionsundersökning

SKB lät genomföra en opinionsundersökning i kärnavfallsfrågan i april i år.

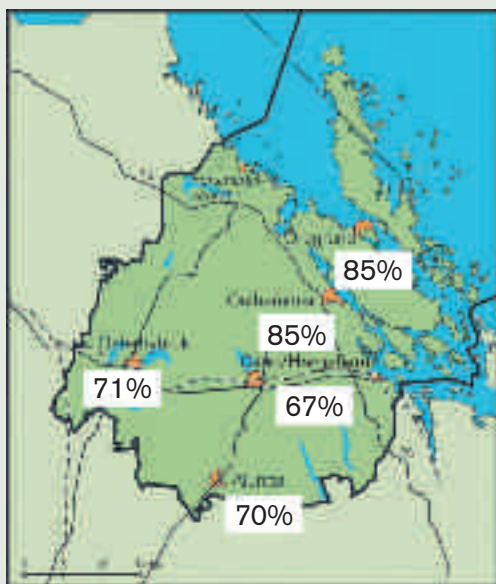
I Östhammars kommun telefonintervjuade Synovate-Temo 800 personer från 16 år och uppåt.

Opinionsundersökningen genomfördes för sjätte året och resultatet ligger på en fortsatt hög nivå. 77 procent av de tillfrågade säger sig vara för eller helt för ett slutförvar i Forsmark.

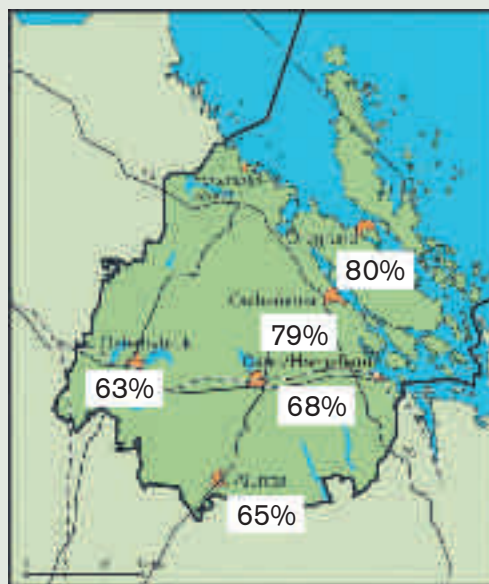
Resultatet av undersökningen visar oss bland annat hur vi har lyckats nå ut med informationen om projektet. Det ger oss värdefull information om hur vi ska arbeta i fortsättningen för att så många som möjligt ska känna till platsundersökningen och dess syfte.

I årets undersökning har samma frågor dessutom ställts till boende i de närliggande kommunerna Uppsala och Tierp. Resultatet i dessa kommuner visar att en majoritet av de tillfrågade säger sig vara positiva eller mycket positiva till ett slutförvar i Forsmark – Uppsala 60 procent och Tierp 59 procent.

Vi tackar alla som tog sig tid att svara på Synovate-Temos frågor. För frågor om SKB:s arbete på plats i Forsmark, kontakta vår information.

Bilden visar hur många procent i respektive tätort med omgivande landsbygd som säger sig vara för eller helt för ett slutförvar i Forsmark.

Bilden visar hur många procent i respektive tätort med omgivande landsbygd som anser att SKB:s information till invånarna fungerat bra eller mycket bra.

Svensk Kärnbränslehantering AB